

Faludy György

A Duna

I

Nyolcvanöt éve lehetett
egy téli napon. Nagypám
Pest legszélére vezetett
s megmutatta a jégmezőt
a Korzó néven nevezett
helyről. "Az ott túlhan Buda,"
szólt, "és lábunk előtt a nagy
folyó. Úgy hívják, hogy Duna."
Megnéztem jól, de víz helyett
nem láttam, csak havat s jeget.
"Miért" kérdeztem akkor én
"jámak havon az emberek,
mikor amott a láncos út
bizton visz át a jég felett?
Mind megbolondultak talán?"
"Nem kell hídpénzt fizetniök,"
felelte erre nagypám.

II

Néhány év s minden rendbejött.
A Fürdő utca végén láttam
a folyamot s a rajta úszó
faalkotmányt, a fürdőházat.
Majd a Római-partra mentem.
Vízimalmok sora a Gázgyár
után. A fürdőt hidegebbnek
ítéltem meg az Adriánál.
A szekérről le a malmokba
gabonát vittek pallón s vállon,
az öregekén csupán egy zsák,
a legényekén kettő-három.
A csónakházakban a parton
idősebb fiúk kamatyoltak
szép, festett nőekkel. Én a víznél
ültem, mert még kis kamasz voltam.
A folyó hol áttetszőn szürke,
hol meg élesen fövénysárga.
Sokan szóltak a kék Dunáról,
de azt még ember sose látta.

III

Az idő olykor állni látszott,
máskor szédülten sietett,
miközben a Fürdő utcából
gróf Tisza István ucca lett.
De a láthatár szélén ekkor
néhány borzalmas szömyeteg
emelte fejét és ritmusban
lökődött egyre közelebb.
"Ne félj, nem érnék el, túléljük
a torz ideológiák
veszettjeit," – így csillapított
barát, feleség és család.
Bővelkedünk az árulókban,
míg férfiakból nem jutott
elegünk, gondoltam. Így jobb lesz,

ha búcsú nélkül elfutok.
Tudtam, a Dunánál a Szajna,
az Ued Szusz s a Hudson jobb,
de még a Flej Új Guineában
is szebb, mint hogyha itt vagyok.

IV

Láttam az Ued Um er-Rbiát,
a Szuszt, pálmák és tört bozót
között az Ued Dráá árkát,
a Delaware-t, az Ohiót,
a Hudson, a Monongahelát,
a Purorit s a Flej folyót,
majd negyvenhatban hazaértem.
Még várt reám a hullaszag,
a házfalon áttört kémények,
a sunyin leső férfiak,
a facipős, meggömbült nénik,
s néhányan, kiknek kék egén
fejére álló délibábnak
ringott a foszló jóremény.
Egy nap a ledőlt Margit hídnál
ültem a pesti oldalon
s még nem sejtettem, hogy számomra
e tájon nincsen oltalom.
Tizenöt hónappal korábban
a felrobbantott híd alatt
lőtték nyilasok a Dunába
fiatal orvos hűgomat.
Nem hűnytam szemet, mégis láttam
a partról mint zuhant hanyatt
a jeges árba. Roppant vércsík
habzik mögötte. Jobb kezét,
melyet egy nyilas törzsőrmester
pörölyvel zúzott szét elébb,
a tört hídpalló leszaggatta.
Lábát acélpántok s vizák
harapdálták le Mohács mellett,
s ahogy törzse úszott tovább,
a friss hajóhíd Újvidéknél
levitte nyakát meg fejét,
és törzséből se maradt semmi,
mikor Vidin elé leért.
Átkozni kezdtem a Dunát,
bár jól tudtam, nem tehet róla,
s futottam a rakparton át,
befordultam a Lánchíd roncsa
után. Most az sem békített,
hogy a gróf Tisza István ucca
József Attila utca lett.

V

A Csepel-szigeten, Szent Miklós
magasában, távol a város
zajától, a vízparton, rétek,
bokrok, fák, nádas közt magános
kis kocsmá állt. Ösvényen volt csak
elérhető. Főként halászok
meg csónakosok látogatták.
Negyvennyolc késő tavaszától
ide jártam minden vasárnap
reggeltől hétfőig, hogy távol
maradjak talpnyalók, tekergők,
besúgók s komcsik zsvajjától.
A kocsmárosné, nem tudom mért,
megkedvelt. A kis sufnit adta

szállásul, hol gyertyát gyújtottam
és szalmaszákon aludhattam.
Beleszerettem a Dunába.
A kocsmából ablakból lestem
a folyót. Nem fordultam hátra.
Mit bántam én, kik jönnek-mennek,
hogy esznek-isznak a vendégek,
mint verekednek – olykor vér folyt –,
hány halat fogtak, mit beszélnek.
Avagy kiültem a folyóhoz.
Hajnalban néha tejfehér volt,
máskor gyűrötten citromsárga,
késő alkonykor tükrös szürke,
vagy mint a felmerülő bálna.
A partnál nappal állni látszott,
beljebb vonalban futott árja.
Záporban szemem előtt szűk lett,
akár egy hegyes végű kád,
száz szökőkút emelte rajta
apró fejét. Az éjszakák
fáztak. A telihold ezüstös
sárkánya lassan ballagott
a víz színén, át a túlpartig.
Párás éjjen a csillagok,
mint hamútartóban az égő
gyufán a végső, pirinyó
kís tűz. Gödröt ásott magának
a víz mélyében lebukó
holdsarló s onnan pislogott fel.
De mind közt legjobban talán
az éjszakát kedveltem, hogyha
sötétzárka borult reám.
Csak talpam tudta, merre járok,
s nem láttam úszó kezemet,
mert furcsa szeszélyem fürödni
csupán sötétben szeretett.
Egyszer egy hajócsavar omló
roppant örvényt küldött felém, –
habár rossz vég ez sem lett volna
Rákosi Mátyás idején.

VI

Október harmincadik napja
s még kettő – három kurta nap:
a legboldogabb ekkor voltam
egész múlt életem alatt.
Két héten át szép idő egyszer
volt csak, a három egyikén.
Reggel az Írószövetségbe
mentünk Zsuzsával. Csupa fény,
öröm, roncs, sétálók, kokárdák
meg lyukas zászlók. Azután
benéztünk a Bajza utcába.
A járda másik oldalán
az oroszok most csomagoltak.
Pár nerzbundás, kövér kofa
teherkocsin ült. Elsiklottunk
mellöttük. Nem néztünk oda.
Rémhír kelt arról, hogy elestem
a ruszók ellen és most holtan
fekszem egy Széna téri boltban.
"Mutasd magad, hogy élsz még," únszolt
Zsuzsa. Siettünk a Belváros
felé. Ki ujjongva köszöntött,
vagy megölelt a gyalogjárók
tömekellegében, felfordított
villamosok közt. Mások néztek

üveges szemmel s nem hitték el,
hogy engem látnak. Aztán kétszer
sétáltunk át a Váci utcán,
s utána, egymás kezét tartva
szó nélkül, ösztönösen tértünk
le kettesben a Duna-partra.
Megértük, szabad lett az ország, –
nem tudtuk, hogy csak három napra.
Mint görögök, kik Apollónak
hálából áldozatot visznek,
szerényen, fejlehajtva mentünk
a lépcsőkön, egész a vízhez.
Ott ültünk. A napfény sugárzott,
a Vár riasztó romja szép lett.
Lábunknál a Duna folyt szürkén.
Miért látom azóta kéknek?

(Budapest, 2001)